

Så kan folkbildning stärka demokrati och en hållbar värld

Inledning

Benton Wolgers och Mats Ehn, initiativtagare till seminariet, inledde: Folkbildning är en förutsättning för hållbar utveckling. För att ett folkbildningsarbete ska kunna bli långsiktigt hållbart behövs en organisation. I Sverige finns det inte någon sådan nationell organisation som har till uppgift att samla, synliggöra och utveckla folkbildning som en omistlig del i internationellt samarbete. Det här seminariet syftar till att berätta om det som görs, med tre exempel, ett från Tyskland, DVV (Deutsche Volkshochschulverband), ett från Tanzania, Karibu Tanzania Organisation och ett från den Vovchok i Ukraina. Samtidigt ställer vi frågan hur Sverige kan gå vidare med skapa en nationell organisation för internationellt folkbildningsarbete.

DVV och den tyska folkbildningens internationella arbete

Ester Hirsch från **DVV International**, medverkade digitalt från Tyskland. Hon talade om DVV International:s strategi för att förverkliga rätten till utbildning för vuxna i utvecklingsarbetet.

DVV har 900 vuxenutbildningscentra i Tyskland med 16 regionala organisationer. De tyska "Volkshochschulen" ordnar icke formellt lärande för vuxna. De motsvarar ungefär de svenska studieförbundens lokala verksamheter. DVV International är en egen organisation inom DVV med en egen struktur och budget. DVV International medverkar i verksamhet i Europa, Afrika, Latin-Amerika och Asien.

Hur arbetar DVV International?

Ester Hirsch betonade vikten av struktur för att folkbildningsarbetet ska bli framgångsrikt. DVV arbetar utifrån varje lands egna förutsättningar och tillför DVVs omfattande erfarenheter av hur strukturer för folkbildning byggs. Det arbetet sker på tre nivåer, makronivån, mesonivån och mikronivån. Det handlar om att skapa infrastrukturer, att utgå från administrationen i varje land och se till att vuxenutbildningscentra byggs in i budgetplaner. DVV jobbar ihop med organisationer som finns i landet.

På makronivån

- DVV International råd till regeringar hur de ska integrera vuxenutbildning i existerande strukturer. De ger också stöd till nätverk i deras lobbyarbete för ungdoms- och vuxenutbildning.
- Exempel Ukraina:
- Lobbyarbete för att en vuxenutbildningslag antas för att främja vuxenutbildning på den lokala nivån

På mesonivån

- DVV ger stöd till institutioner och personal
- Exempel Ukraina:
- Professionalisering av utbildare och personal för den nationella vuxenutbildningen.
- I samverkan med partner utveckla vuxenutbildningscentra i sju utvalda städer/samhällen.

På mikronivån

- DVV International implementerar modellkurser som alfabetisering, yrkesutbildningar, stöd till demokrati- och hälsoutbildningar.
- Exempel Ukraina:
- Stödja utvecklingen av icke formella kurser som erbjuder socialt utsatta målgrupper.
- Utbildning för fngar med yrkesutbildning och "life skills" (medborgar- och livskunskap).

Att arbeta på alla nivåer är en förutsättning för att få till ett robust system som kan överleva förändringar på makronivån, t.ex. en ny regering, eller som i Ukraina, krig.

Vuxnas lärande måste vara flexibelt och kunna fungera i krissituationer. Det kan bli viktigt för överlevnaden. I Ukraina, där DVV International arbetar och har ett center i Kiev, har man t.ex. ordnat kurser i stadsodling för att människor ska kunna få fram mat. I Ukraina finns stora behov men också engagemang. Det är häpnadsväckande vad man kan göra, konstaterade Ester Hirsch.

Hur finansierar DVV International sin verksamhet?

DVV International har en budget på 20 miljoner Euro. 85 % av pengarna kommer från Utvecklingsministeriet, som har en särskild budgetpost för att stödja vuxnas lärande. Det handlar om vuxnas rätt till utbildning. Regeringen ser en win-win situation för båda parter. Även den inhemska vuxenutbildningen i de tyska folkhögskolorna tjänar på det internationella arbetet, som skapar öppenhet och ger internationella erfarenheter.

Med vilka samverkar DVV International?

DVV International finns i flera internationella nätverk, såsom ICAE, den globala fria organisationen för vuxnas lärande och EAEA, den europeiska motsvarigheten till ICAE och UNESCO m.fl.

Tips till Sverige

Ett sätt att få igång processen är att starta ett projekt. Det tar tid att bygga upp en struktur och en paraplyorganisation för både nationellt och internationellt arbete som DVV International.

Karibu Tanzania Organisation

Mia Mjengwa Bergdahl arbetar i organisationen **Karibu Tanzania Organisation** som organiserar s.k. Folk Development Colleges, FDC. De Tanzaniska folkhögskolorna bildades på 1970-talet som ett resultat av ett svenskt-tanzaniskt samarbete. Sedan dess och fortfarande finns samarbeten mellan svenska och tanzaniska folkhögskolor. Samarbetet har en förening, det svenska Karibu. Idag finns det 54 FDC i Tanzania. Dessa

finansierades tidigare med medel från SIDA, men får nu stöd av och lyder under det tanzaniska utbildningsministeriet.

Arbetet med FDC i Tanzania står på tre ben: Vuxenutbildning, yrkesutbildning och lokal utveckling. Det finns enligt Mia Mjengwa Bergdahl krafter som enbart vill arbeta med yrkesutbildning medan Karibu vill ha kvar de tre benen.

Vad arbetar de tanzaniska folkhögskolorna med? Några exempel
Grundtanken i FDC är att teori och praktik ska gå hand i hand.
FDC driver nu yrkesutbildningar, 2,5 år. Idag finns där hälften män och hälften kvinnor i kurserna. Både yrkeskunskap och "life skills" studeras

Sedan 2018 jobbar man med livslångt lärande för kvinnor tillsammans med svenska partners, t.ex. Färnebo folkhögskola. Sedan tidigare har man drivit s.k. mamakurser för unga kvinnor/kvinnor som blivit gravida och kastats ut från secondaryskolan. På mamakursen fick de unga mammorna lära ett yrke samtidigt som deras barn blev omhändertagna i daghem (Day care center). I kurserna ingick också föräldrakunskap. Nu kan mammorna inte längre bli utkastade från sin skola men de kan sakna barnomsorg. FDC erbjuder då fortsatt barnomsorg och lärande för mammor samt även för mor- och farmödrar som ofta får ta hand om sina barnbarn i Tanzania. Det ena ger det andra. Nu har det uppstått behov att skapa utbildning för personal som tar hand om barnen.

Ett annat projekt som syftar till att stärka flickorna/flickorna i deras skolgång är att erbjuda dem fotbollstränarutbildning som leds av det tanzaniska fotbollsförbundet.

En skola för bildning i Vovchok, Ukraina

Anastasia Nekrasova arbetar som ledarskapskonsult. Inspirerad av boken *The Nordic Secret : A European Story of Beauty and Freedom* (2017) som handlar om folkbildningens förändrande kraft i människors liv har hon medverkat aktivt i att starta en slags folkhögskola i Vovchok.

Det började med pengar från Svenska Institutet. En verksamhet startade i en gammal skola där nu verksamheten utvecklas. Här finns både lokal samverkan och samverkan med svenska folkhögskolor och Linköpings universitet.

Ukraina är sedan 2014 och *Revolution of Dignity* en nation i en uppbyggnadsfas där det finns stora behov av lärande. Men lärandet ska ske utifrån de behov som uppstår hos människan och inte styras av en stat, menade Anastasia Nekrasova. "Man själv är mästare i sitt eget liv. I bildningen blir man någon och inte något."

I folkhögskolan i Vovchok startas och utvecklas just nu studiecirkel som utgår från ockuperade människors behov på plats av till exempel mat, medicin, minörjning, självhjälp. Anastasia Nekrasova har tagit kontakter som lett till att fyra instruktörer i självhjälp skickats till Ukraina. Ett annat exempel är ett ungdomsläger med kurs i bergsklättring. Flera länder vill nu hjälpa till. Det som behövs nu är lärare, att hitta bra former att jobba med bildning och aktivt medborgarskap. Det finns mycket kompetens i trakten som kan användas, menade Anastasia Nekrasova.

Om den svenska folkbildningens internationella samarbeten

Gustav Fridolin är f.d. utbildningsminister, folkhögskollärare och tillika den svenska folkbildningens representant i European Association of Education of Adults, EAEA, som är en paraplyorganisation för europeiska organisationer som arbetar med vuxnas lärande.

Gustav Fridolin lyfte fram vikten av att det finns en institution och en struktur för både vuxenutbildning och den icke-formella folkbildningen. EAEA är viktigt som röst och aktör för vuxnas lärande. Här har man påverkat EUs nya agenda. EAEA ger också stöd till medlemmar när det gäller t.ex. lärande för aktivt medborgarskap.

Sverige rankas bland de främsta i världen när det gäller vuxenutbildning men i Sverige görs inte så mycket nytt, menade Gustav Fridolin. Utbyten bör understödjas. Vi skulle behöva bygga upp utvecklingssamarbete som handlar om vuxnas utbildning och lärande där folkbildningens metoder prioriteras. Utbildningen för vuxna ska vara icke-formell men ligga nära det vanliga utbildningssystemet. Det finns i världen ett intresse för den svenska folkbildningen. Och då behövs en institution och eldsjälur som kan driva utvecklingen framåt. Det är svårt att i ett krisläge agera utan institution och det går inte bara att överföra nya erfarenheter, menade Gustav Fridolin.

Helena Reuterswärd från SIDA deltog i seminariet. Hon inflikade att SIDA tidigare har prioriterat utbildning. Nu kämpar man på SIDA för att få behålla den prioriteringen. Förutsättningen för offentligt stöd är att det finns ett system och en grundläggande policy.

Sammanfattning och avslutning

Hur gör vi för att komma vidare?

Det handlar om rätten till utbildning för vuxna sa Mats Ehn, en av dem som tagit initiativ till seminariet. På kongressen 2021 i RIO, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, lade han fram en motion som handlade om att RIO skulle satsa på internationellt folkbildningsarbete. Denna motion röstades ner. Hur kommer det sig att vi inte satsar mer på vuxnas lärande? Intresset finns dock så länge eldsjälarna finns kvar.

För att komma vidare på med målet att skapa en organisation för internationellt folkbildningsarbete knyter vi an till det svenska Karibu. Karibu fungerar idag som stödförening för samarbete mellan de svenska och de tanzaniska folkhögskolorna och skulle kunna bredda sin verksamhet till att omfatta även samarbete med andra länder. Den tanken har hittills bemötts positivt inom Karibu.

Stockholm maj 2023

Vi som ordnade seminariet

Farid Bonakdar, lärare Runö Folkhögskola

Mats Ehn, ledamot i styrelsen för Färnebo folkhögskola, f.d. ledamot i ICAE, Council of Adult Education, International f.d. FSO, Folkhögskolornas Serviceorganisation

Lina Remnert, handläggare FSO, Folkhögskolornas Serviceorganisation

Ingegerd Akselsson Le Douaron, f.d. RIO, folkhögskollärare

Benton Wolgers, ledamot i styrelsen för Sveriges lärare, Birkagårdens Folkhögskola